

Predgovor

Kada smo počeli pisati ovu knjigu, cilj nam je bio pokazati uzbudljivost socijalne psihologije. Bilo nam je drago saznati, iz mnogih ljubaznih pisama i e-mail poruka koje smo primili i od profesora i od studenata, da smo u tome uspjeli. Jedna od nama najdražih poruka bila je od studentice koja je rekla da joj je knjiga bila toliko zanimljiva da ju je uvijek čuvala za kraj, kako bi se nagradila nakon što završi ostale poslove. Za tu smo studenticu, u najmanju ruku, uspjeli našu knjigu učiniti zanimljivom pričom u kojoj se uživa, a ne suhoparnim izvještajem punim činjenica i brojeva.

Međutim, uvijek postoji mogućnost poboljšanja, i naš je cilj, u ovom četvrtom izdanju, učiniti područje socijalne psihologije još boljim štivom. Kad držimo predavanja, ništa nas ne može više nagraditi od uspavanog studenta u zadnjem redu koji se odjednom zainteresirano uspravi i kaže: «Čovječe, nisam to znao! To je zanimljivo!» Nadamo se da će studenti koji čitaju našu knjigu reagirati na isti način.

Socijalna psihologija studentima zaživi kada razumiju cjelokupni kontekst područja: kako teorije potiču istraživanja, zašto se istraživanja provode na određeni način, kako daljnja istraživanja stalno otvaraju nove smjerove proučavanja. Pokušali smo vlastito oduševljenje procesom istraživanja izraziti na jednostavan, smisljeni način i prikazati rezultate znanstvenog procesa u terminima svakodnevnog iskustva čitatelja. Nismo, međutim, željeli razvodniti prikaz ovog područja. U svijetu u kojem ljudsko ponašanje može biti beskrajno iznenađujuće i u kojem rezultati istraživanja mogu biti potpuno neočekivani, važno je studente pripremiti pružajući im čvrstu osnovu na kojoj će graditi svoje razumijevanje ove poticajne discipline. Ovdje ćemo detaljnije objasniti kako smo strogi, znanstveni pristup socijalnoj psihologiji prikazali na način koji će, nadamo se, zaokupiti i oduševiti većinu studenata.

Pripovjedački pristup

Socijalna psihologija je puna dobrih priča, kao što je priča o tome kako je ubojstvo Kitty Genovese potaklo istraživanja o utjecaju broja promatrača na pružanje pomoći, ili kako je holokaust inspirirao istraživanja o pokoravanju autoritetu, ili kako reakcije na vjenčanje japanskog prijestolonasljednika s Masako Owada, diplomatkinjom, ilustriraju kulturalne razlike u pojmu o sebi. Smještajući istraživanja u kontekst stvarnog svijeta koji nas okružuje, sadržaj činimo poznatijim, razumljivijim i lakšim za pamćenje.

Uvodne priče

Svako poglavlje započinje opisom situacije iz stvarnog života koja sažima sadržaj koncepata o kojima će biti riječi. Na nekoliko mjesta u poglavlju vraćamo se na taj događaj, kako bismo studentima ilustrirali značenje materijala koji uče. Primjeri uvodnih opisa uključuju tragičnu smrt Amadoua Dialla u New Yorku, u kojeg su četiri bijela policajca ispalila 41 mektak dok je posezao za novčanikom u predvorju svoje stambene zgrade (poglavlje 3, «Socijalna spoznaja: Kako razmišljamo o socijalnom svijetu»); mogućnost upotrebe subliminalnih poruka u jednom oglasu za vrijeme predizborne kampanje za Georga W. Busha, u kojem je riječ *štakori* bljesnula na ekranu u tridesetinki sekunde, dok je najavljiivač raspravljao o Al Goreovu planu o izdavanju lijekova na recept (poglavlje 7, «Stavovi i promjena stava: Djelovanje na misli i osjećaje»); pad aviona Air Floridae na letu 90 u Washingtonu, kada su preživjeli bili spašeni zahvaljujući požrtvornosti potpuno nepoznatih ljudi (poglavlje 11, «Prosocialno ponašanje: Zašto ljudi pomažu?»); i suđenje za ubojstvo u kojem je nevini čovjek osuđen na smrt zahvaljujući lažnom svjedočenju očevica (Socijalna psihologija na djelu 3, «Socijalna psihologija i pravo»). Kako bismo detaljnije ilustrirali način na koji su uvodne situacije povezane s načelima socijalne psihologije, detaljnije navodimo dva primjera:

- Godine 1994, nakon što je prekinula romantičnu vezu s kolegom iz ureda, žena je vreću s ljubavnim pismima, razglednicama i pjesmama svog ljubavnika bacila u kontejner za smeće. Tražeći po smeću nešto što bi mogao prodati, beskućnik je zastao da pročita pisma i počeo ga je zanimati kako je moguće da su dvoje ljudi koji su se toliko voljeli sada razdvojeni. Na jednom je papiru pronašao telefonski broj ženinog ljubavnika i odlučio ga nazvati i saznati to što ga je zanimalo. «Nazvao bih Vas i ranije», rekao je bivšem ljubavniku, «ali ovo je prva kovanica koju sam danas dobio» (De Marco, 1994). Što je to moglo toliko zaokupiti čovjeka koga je sreća napustila – bio je bez doma, bez novca, bez hrane – da potroši svoj jedini novčić na telefonski poziv potpuno nepoznatoj osobi? Kao što smo naglasili na početku poglavlja 4 o socijalnoj percepciji, svi mi dijelimo određeni interes za razloge zbog kojih ljudi čine to što čine, a primjećivanje te pojave uvodi nas u raspravu o istraživanju socijalne percepcije i atribucije.
- Poglavlje 6, o samopotvrđivanju i potrebi za očuvanjem samopoštovanja, započinje intrigantnom pričom

o nedavnom masovnom samoubojstvu pripadnika kulta Heaven's Gate u Kaliforniji. Pripadnici ovog kulta vjerovali su da se u repu Halleyjeva kometa nalazi veliki svemirski brod koji će ih odvesti u novu inkarnaciju. Nekoliko tjedana prije masovnog samoubojstva, nekolicina pripadnika kulta kupila je snažan teleskop, kako bi bacili pogled na svemirski brod koji će ih spasiti. Nisu imali problema s nalaženjem komete, ali su ostali razočarani kada nisu ugledali brod u njezinom repu. Kako su riješili nesklad koji je ta spoznaja morala izazvati? Na ovo pitanje odgovaramo raspravom o teoriji nesklada i ostalim suvremenim pristupima očuvanju samopoštovanja. (U slučaju da se pitate što se dogodilo, znajte da pripadnici kulta nisu smanjili nesklad napuštanjem svojih uvjerenja o postojanju svemirskog broda; u to su uložili previše vremena, energije i predanosti. Radije su zaključili da je teleskop pokvaren i zatražili natrag svoj novac.)

«Mini-priče» u svakom poglavlju

Naš pripovjedački pristup nije ograničen samo na uvodne priče. Postoji po nekoliko «mini-priča» ugrađenih u svako poglavlje koje ilustriraju pojedine koncepte i oživljavaju gradivo. Svaka od njih slijedi sličnu formu. Prvo, opisujemo primjer pojave iz stvarnog života na način koji će privući pažnju studenata. Ove su priče preuzete iz suvremenih događaja, literature i naših života. Drugo, opisujemo eksperiment kojim se pokušava objasniti pojava. Ovaj eksperiment je obično detaljno objašnjen, zato što smatramo da studenti ne trebaju samo naučiti glavne teorije u socijalnoj psihologiji, nego razumjeti i cijeniti metode koje se koriste za provjeru tih teorija. Često pozivamo studente da zamisle da su sudionici u tom eksperimentu, kako bi što bolje mogli osjetiti kako je to bilo i što je utvrđeno. Evo nekoliko primjera naših «mini-priča» (ako prolistate knjigu, naići ćete i na mnoge druge):

- U poglavlju 4, o socijalnoj percepciji, uvodimo koncept osnovne atribucijske pogreške raspravljajući o reakciji javnosti na smrt Lady Diane, princeze od Walesa. Neposredno nakon Dianine smrti, britanski narod i mediji otvoreno su i strogo kritizirali kraljicu Elizabeth zbog nedostatka žaljenja i ostanka u dvorcu Balmoral u Škotskoj tijekom tjedna koji je prethodio pogrebu. Javnost i mediji dispozicijski su atribuirali kraljičino ponašanje, točnije, smatrali su je indiferentnom i nepotresenom Dianinom smrću. Kraljica je ponudila drugačije objašnjenje: ostanak u izolaciji u Škotskoj bio je najbolje rješenje za njezine tugujuće unuke.
- U poglavlju 8, o konformizmu, raspravljamo o normativnom socijalnom utjecaju i učinku koji je nedavno imao u japanskim državnim školama. Nasilje među vršnjacima je postalo ozbiljan problem, a očituje se u

tome da se cijeli razred (ili čak svi učenici u školi) neprijateljski odnosi prema učeniku koji je na neki način drugačiji, pri čemu njihovo ponašanje varira od uznemiravanja do izbjegavanja. Posljedica ovakvog postupanja u visoko kohezivnoj, ka grupi orijentiranoj kulturi, je zastrašujuća: tijekom jedne godine dvanaest mladih žrtava nasilja počinilo je samoubojstvo.

- U poglavlju 9, o grupnim procesima, uvodimo pojam deindividuirane kroz opis scene iz Harper Leejeve novele *Ubili pticu rugalicu*. U toj sceni vidimo masu spremnu na linčovanje kroz oči protagonistice novele, osmogodišnje djevojčice Scout. Masa se okupila kako bi linčovala Toma Robinsona, crna lažno optuženog za silovanje. Masa zadovoljava mnoge uvjete za deindividualizaciju otkrivene u socijalno-psihološkim istraživanjima: mrak je, ljudi su obučeni u sličnu odjeću, a šešire su navukli preko ušiju. Scout tada nehotice učini briljantnu socijalno-psihološku intervenciju izdvojivši jednoga među njima kojeg je prepoznala, zazvavši ga po imenu, i pitajući ga za sina koji ide s njom u razred. Uspjela je bezličnu masu pretvoriti u skupinu pojedina i na taj način ublažiti vrlo opasnu situaciju.
- U poglavlju 12, o agresiji, nudimo zanimljivo povijesno opažanje: tijekom stotina godina Irokezi su živjeli mirno, rijetko se, ili gotovo nikad, ponašajući agresivno. Sve se to promijenilo u 17. stoljeću kada su novopristigli Europljani doveli Irokeze do izravnog natjecanja s njihovim susjedima, Huronima. Irokezi su se uskoro pretvorili u nasilne ratnike. Što nam to govori o uzrocima agresije i njezinim korijenima u kulturi? Ova nas priča uvodi u raspravu o istraživanju kulturalnih i ekonomskih korijena nasilja.

Metode socijalne psihologije: Još jedna dobra priča

Moglo bi se učiniti da će pripovjedački pristup zasjeniti znanstvenu osnovu socijalne psihologije. Naprotiv, vjerujemo da je objašnjavanje studentima kako se može znanstveno provjeriti hipotezu dio onoga što priču čini toliko zanimljivom. Posljednjih se godina pojavio trend da udžbenici sadrže samo kratke odlomke posvećene istraživačkoj metodologiji, uključujući i vrlo šturu opise nalaza pojedinih istraživanja. U ovoj smo knjizi integrirali znanost i metodologiju u našu priču, na različite načine.

Posebno poglavlje o metodologiji

Za razliku od praktički svih ostalih udžbenika, metodologiji smo posvetili cijelo jedno poglavlje (poglavlje 2). «Ali čekajte», mogli biste reći, «kako s cijelim poglavljem o takvom suhoparnom sadržaju možete zadržati zanimanje i pa-

žnju studenata?» Odgovor je integrirajući sadržaj u naš pripovjedački pristup. Čak i «suhoparno» područje metodologije može oživjeti ako je prikazano kroz priču. Poglavlje o metodologiji započinjemo prikazujući dva ozbiljna problema iz stvarnog života povezana s nasiljem i agresijom: Potiče li pornografija nasilje nad ženama? Zašto promatrači češće ne interveniraju kako bi pomogli žrtvama nasilja? Tada se koristimo opisima stvarnih istraživanja ovih problema kako bismo ilustrirali tri glavne znanstvene metode (opažanje, korelacijski pristup i eksperimentalni pristup). Umjesto da suhoparno navodimo metodološka načela, znanstveni se pristup otkriva kao priča sa «zapletom» (Što su razlozi agresije u stvarnome svijetu i apatije prema nasilju?) i «poukom» (Ovakvi zanimljivi problemi iz stvarnog života mogu se znanstveno proučavati.). Bili smo jako zadovoljni reakcijama na ovo poglavlje u prethodnim izdanjima.

Detaljni opisi pojedinih istraživanja

Prototipska istraživanja opisujemo mnogo detaljnije nego većina udžbenika. Razmatramo kako je istraživanje postavljeno, što su sudionici percipirali i radili, kako je nacrt istraživanja proizašao iz teorijskih postavki, i u kakvom su odnosu dobiveni rezultati s polaznim hipotezama. Često od čitatelja tražimo da zamisle da su i sami sudionici, kako bi bolje razumjeli istraživanje sa stajališta sudionika. Kada god je bilo prikladno, uključili smo i anegdotske informacije o tome kako je istraživanje provedeno ili što se u njemu dogodilo. Ove kratke priče omogućuju čitateljima uvid u dotad skriveni svijet organiziranja istraživanja. Pogledajte, npr. opis kako su Nisbett i Wilson (1977) organizirali jedan od svojih eksperimenata o točnosti kauzalnog zaključivanja na strani 150, ili opis porijekla Aronsonove tehnike slagalice na stranama 498-499.

Isticanje i klasičnih i suvremenih istraživanja

Kao što ćete vidjeti kad prolistate knjigu, u njoj se nalazi veliki broj tablica i grafičkih prikaza detaljnih rezultata pojedinih istraživanja. Područje socijalne psihologije ubrzano se širi i uzbudljiva nova istraživanja provode se u svim područjima ove discipline. U ovo četvrto izdanje dodali smo mnogo novog gradiva, opisujući desetke većih istraživanja koja su provedena u posljednjih nekoliko godina. Dodali smo stotine novih referenci, većinom iz posljednjih nekoliko godina. Na taj način ova knjiga pruža temeljit pregled suvremenih, tek objavljenih istraživanja.

Isticanjem onog što je novo, mnogi udžbenici pokazuju sklonost zanemarivanju starog. Trudili smo se održati ravnotežu između rezultata novijih istraživanja i klasičnih istraživanja u području socijalne psihologije. Neka starija istraživanja (kao npr. rani rad u području nesklada, konformizma i atribucije) zaslužuju status klasika i važni su ka-

meni temeljci ove discipline. Na primjer, za razliku od nekoliko drugih suvremenih udžbenika, prikazali smo detaljan opis Singerova (1962) istraživanja pogrešne atribucije emocija (poglavlje 5), ispitivanje nesklada Festingera i Carlsmitha (1959; poglavlje 6), kao i Aschova (1956) ispitivanja konformizma (poglavlje 8). Stare smo teorije osuvremenili tako što smo klasična istraživanja popratili modernim pristupima istom problemu, uključivši kulturu, spol, pojam o sebi i emocije u poglavlju 5 (npr. Cross, Bacon i Morris, 2000; Fiske, Kitayama, Markus i Nisbett, 1998), očuvanje samopoštovanja u poglavlju 6 (npr. Steelova teorija samopotvrđivanja i teorija neusklađenog pojma o sebi Tory Higgins), proces redukcije disonance u različitim kulturama u poglavlju 6 (npr. Sakai, 1998; Stone, Wiegand, Cooper i Aronson, 1997; Viswesvaran i Deshpande, 1996) i utjecaj manjine u poglavlju 8 (npr. Wood, Lundgren, Ouellette, Busceme i Blackstone, 1994). To omogućava studentu da doživi kontinuitet i dubinu područja, a ne da ga promatra kao zbirku istraživanja publiciranih u posljednjih nekoliko godina.

Značajne promjene u četvrtom izdanju

Kako bismo što točnije ilustrirali koliko je četvrto izdanje osuvremenjeno, evo uzorka novih uključenih istraživanja:

- Poglavlje 3, «Socijalna spoznaja: Kako razmišljamo o socijalnom svijetu»: Ovo poglavlje preoblikovali i osuvremenili kako bi odrazilo sve veći naglasak na automatskom mišljenju (koje nije svjesno, namjerno, voljno i u koje se ne ulaže napor) nasuprot kontroliranom razmišljanju (svjesnom, namjernom, dobrovoljnom i u koje se ulaže napor). Za ilustraciju ova dva načina razmišljanja poslužili smo se automatskom i kontroliranom primjenom stereotipa, uključujući i novu uvodnu priču u kojoj razmatramo slučaj Amadoua Dillalla, u kojeg su četvorica policajaca bijelaca ispalila 41 metak u trenutku kada je posegnuo za novčanikom u predvorju svoje stambene zgrade. Ovaj slučaj moguće automatske primjene stereotipa uspoređen je sa slučajevima u kojima ljudi svjesno i namjerno koriste stereotipe, kao što je to prilikom rasnog profiliranja. Dodali smo preko 40 novih referenci, uključujući istraživanja koje su proveli Bargh i Chartrand (1999), Chen i Anderson (1999), Devine i Monteith (1999) te Mussweiler i Strack (2000).
- Poglavlje 4, «Socijalna percepcija: Kako spoznajemo druge ljude»: Ovo poglavlje sadrži više od 70 novih referenci, a osuvremenjena je i rasprava o utjecaju kulture na pojave kao što su neverbalna komunikacija, osnovna atribucijska pogreška i druge pristranosti u atribuciji.

- Poglavlje 5, «Samopoimanje: kako spoznajemo sami sebe»: Dodali smo desetke novih referenci u ovo poglavlje, od kojih je većina iz nekoliko posljednjih godina. Uključene su i suvremene rasprave o kulturi, spolu, pojmu o sebi i djelovanju nagrađivanja na intrinzičnu motivaciju. Kao i u prethodnim izdanjima, vodili smo računa o ravnoteži između detaljnog razmatranja klasičnih nalaza istraživanja (npr. Schachterov i Singerov rad u području emocija, Lepperov rad vezan za intrinzičnu motivaciju) i modernih, tek objavljenih pristupa ovim područjima.
- Poglavlje 6, «Samoopravdanje i potreba za očuvanjem samopoštovanja»: Osim što je ovo poglavlje u potpunosti osuvremenjeno, jedan od glavnih dodataka u njemu je rasprava o razlozima zbog kojih je doživljaj disonance ljudima neugodan. U toj je raspravi naglašen rad Greenberga, Solomona i Pyszczynskog te njihovih suradnika (1997, 1999, 2001) o upravljanju strahom, samopoštovanju i strahu od smrti.
- Poglavlje 7, «Stavovi i promjena stava: Djelovanje na misli i osjećaje»: Ovo je poglavlje osuvremenjeno razmatranjem nedavnih istraživanja problema kao što su odnos emocionalno i kognitivno zasnovanih stavova i persuzije, pobudljivost stava, teorija planiranog ponašanja te učinci oglašavanja. Ono započinje novom uvodnom pričom o mogućoj upotrebi subliminalnih poruka u jednom od oglasa za predizbornu kampanju Georgea W. Busha.
- Poglavlje 8, «Konformizam: Promjena ponašanja»: Kao i ranije, ovo poglavlje sadrži detaljan opis nekih od najpoznatijih i najutjecajnijih istraživanja u socijalnoj psihologiji, kao što su istraživanja Sherifa, Ascha i Milgrama. U njemu se također razmatraju suvremena istraživanja konformizma i socijalnih normi, uključujući i novi odjeljak o korištenju propisanih i običajnih normi u poticanju društveno korisnog ponašanja (npr. smanjivanje bacanja otpadaka).
- Poglavlje 9, «Grupni procesi: Utjecaj u socijalnim grupama»: Ovo je poglavlje doživjelo značajne promjene. Ono započinje raspravom o prirodi grupa, razlozima zašto im se ljudi pridružuju i pojavama iz područja grupne dinamike, kao što su socijalne norme, socijalne uloge i grupna kohezija. Zatim slijedi dio o tome kako grupe utječu na ponašanje pojedinaca, uključujući klasične teme kao socijalna facilitacija, socijalno zaubašavanje i deindividuacija. Sljedeće je područje grupno odlučivanje te dio o sukobu i suradnji. Uključeno je više od 50 novih referenci, većinom iz nekoliko posljednjih godina.
- Poglavlje 10, «Međusobna privlačnost: Od prvih dojmova do bliskih veza»: Ovo je poglavlje značajno osuvremenjeno dodavanjem preko 60 novih referenci.
- Poglavlje 11, «Prosocijalno ponašanje: Zašto ljudi pomažu?»: Prilično smo osuvremenili ovo poglavlje, obuhvativši nove spoznaje o kulturi i prosocijalnom ponašanju, uključujući istraživanje koje su proveli Levine, Norenzayan i Philbrick (2000) proučavajući pomagiranje drugim ljudima u dvadeset i tri države. Uključena je iscrpan, uravnotežen prikaz evolucijskog pristupa prosocijalnom ponašanju i najnovija razmatranja pitanja postoji li uopće nešto što bismo mogli nazvati čistom empatijom.
- Poglavlje 12, «Agresija: Zašto nanosimo bol drugima?»: Ovo poglavlje ima novu uvodnu priču, raspravu o masakru u srednjoj školi Columbine 1999. godine, njegovim uzrocima i mogućnostima izbjegavanja takvih tragedija u budućnosti (Aronson, 2000). Razmatraju se i nalazi mnogih drugih novih istraživanja, kao što je utjecaj nasilnih videoigara na agresivne misli i osjećaje (Anderson i Dill, 2000). Proširena je rasprava o nasilju u obitelji (Eisenstat i Bancroft, 1999), kao i o kemijskim i biokemijskim čimbenicima vezanim uz nasilno ponašanje, uključujući alkohol, testosteron i serotonin (npr. Dabbs, 2000; Lipsey, Wilson, Cohen i Derzon, 1997), više o spolnim razlikama (npr. Bettencourt i Miller, 1996) te više o nelagodi koja dovodi do agresije (Anderson, Bushman i Groom, 1997).
- Poglavlje 13, «Predrasude: Kako nastaju i kako ih smanjiti»: Ovo poglavlje sada sadrži raspravu o «rasnoj podijeljenosti» u Americi kroz primjer različitih reakcija građana crnaca i bijelaca na presudu O. J. Simpsonu, osuđenome za umorstvo (npr. Dershowitz, 1997), najnovije radove o razlikovanju otvorenih i prikrivenih predrasuda u Sjedinjenim Državama i Europi (npr. Pettigrew, 1998) te nove nalaze o učinku suradničkog učenja na smanjivanje predrasuda (npr. Johnson i Johnson, 2000; Slavin i Cooper, 1999; Walker i Crogan, 1998).
- Socijalna psihologija na djelu 1, «Socijalna psihologija i zdravlje»: Osuvremenili smo i proširili ovu samostalnu cjelinu. Dodan je novi odjeljak o spolnim razlikama u suočavanju sa stresom, uključujući i razmatranje istraživanja Taylor, Klein, Lewis, Gruenewald, Gurung i Updegraff (2000) o reakciji «brige i prijateljstva». Druga područja su obogaćena novim nalazima, uključujući istraživanje odnosa socijalne podrške i zdravlja te percipirane kontrole. Sve u svemu, dodano je više od 40 referenci najnovijih istraživanja.
- Socijalna psihologija na djelu 2, «Socijalna psihologija i okoliš»: Značajno su osuvremenjeni prikazi istraživanja o okolišu kao izvoru stresa (npr. gužva, buka), kao i o utjecaju ljudi na okoliš (npr. štednja vode i energije, otpad).
- Socijalna psihologija na djelu 3, «Socijalna psihologija i pravo»: Ovu smo zasebnu cjelinu prilično obnovili i proširili, dodavši novi odjeljak s debatom o točnosti i valjanosti naknadnog dosjećanja. Dodano je više od 30 novih referenci.

Integrirane spoznaje o utjecaju kulture i spola

Kako bismo razumjeli ponašanje u socijalnom kontekstu, moramo uzeti u obzir različite utjecaje, kao što su utjecaji kulture ili spola. Umjesto da smo dodali poglavlje o ovim važnim temama, razmatramo ih u svakom poglavlju – kakav je njihov utjecaj u pojedinom području. Na mnogo mjesta raspravljamo o prekrasnoj različitosti ljudske vrste, prikazujući istraživanja o razlikama među pripadnicima različitih kultura, rasa ili spola. Raspravljamo i o zajedničkim obilježjima koje dijele svi ljudi, ilustrirajući primjenjivost mnogih pojava u svim kulturama i rasama, kao i na oba spola. Evo primjera:

- Poglavlje 1, «Uvod u socijalnu psihologiju»: Uvodi se pitanje univerzalnosti nasuprot kulturalne relativnosti socijalno-psiholoških principa.
- Poglavlje 2, «Metodologija: Kako socijalni psiholozi provode istraživanja»: U odjeljku o vanjskoj valjanosti razmatra se pitanje generalizacije rezultata istraživanja na druge ljude. Osim toga, dodali smo i odjeljak o metodama međukulturalnih istraživanja.
- Poglavlje 3, «Socijalna spoznaja: Kako razmišljamo o socijalnom svijetu»: U ovom se poglavlju raspravlja o spolnim razlikama u postignuću u srednjoškolskoj dobi, te se postavlja pitanje javljaju li se te razlike zbog nastavičkih i roditeljskih očekivanja vezanih uz spol djeteta. Postoji i odjeljak o kulturalnim odrednicama shema, u kojem su razmotrena klasična Bartlettova istraživanja.
- Poglavlje 4, «Socijalna percepcija: Kako spoznajemo druge ljude»: Ovo poglavlje sadrži mnogo gradiva vezanog za kulturu i spol, uključujući raspravu o univerzalnosti izražavanja emocija izrazom lica; kulturalne razlike u ostalim komunikacijskim kanalima, kao što su kontakt očima, pogled i osobni prostor; spolne razlike u neverbalnoj komunikaciji (uključujući i razmatranje teorije socijalnih uloga Alice Eagly); kulturalno specifične implicitne teorije ličnosti te kulturalne razlike u procesu atribucije.
- Poglavlje 5, «Samopoimanje: Kako spoznajemo sami sebe»: Sastavni dio ovog poglavlja je veliki odjeljak o kulturalnim razlikama u definiranju sebe, u kojem se razmatraju istraživanja Markusa, Kitayame, Triandisa i drugih autora. Postoji i veliki odjeljak o spolnim razlikama u definiranju sebe, rasprava o nalazima istraživanja koje su proveli Cross i Madson (1997) te Gabriel i Gardner (1999). Također su razmotrene i kulturalne razlike u upravljanju dojmovima.
- Poglavlje 6, «Samoopravdavanje i potreba za očuvanjem samopoštovanja»: Ovo poglavlje sadrži odjeljak o kulturalnim razlikama u doživljavanju i rješavanju nesklada u kojem se razmatraju nova istraživanja provedena u ne-zapadnim kulturama.
- Poglavlje 7, «Stavovi i promjena stava: Djelovanje na misli i osjećaje»: Ovo poglavlje uključuje i odjeljak o kulturi i zasnovanosti stavova, pa tako i raspravu o eksperimentu koji su proveli Han i Shavitt (1994), ispitujući uspješnost različitih vrsta reklamnih oglasa u Koreji i Sjedinjenim Državama. U kontekstu rasprave o učincima oglašavanja, bavimo se i načinima kojima mediji mogu prenositi rasne i spolne stereotipe tipične za određenu kulturu.
- Poglavlje 8, «Konformizam: Promjena ponašanja»: Ovo poglavlje sadrži raspravu o ulozi normativnog socijalnog utjecaja u stvaranju i održavanju kulturalnih standarda ljepote. Također razmatramo spolne i kulturalne razlike u konformiranju te nalaze metaanalize Bonda i Smitha (1996) kojom se uspoređuju konformiranje u Aschovu zadatku u istraživanjima provedenim u 17 zemalja.
- Poglavlje 9, «Grupni procesi: Utjecaj u socijalnim grupama»: Na nekoliko mjesta u ovome poglavlju raspravljamo o spolnim i kulturalnim razlikama, uključujući one u pogledu socijalnog zabušavanja, zatim stilova vođenja te Brownovu teoriju kulturalnih vrijednosti pri grupnoj polarizaciji. Osim toga, razmatramo socijalne uloge vezane uz spol, a uključili smo i vježbu u kojoj od studenata tražimo da namjerno prekrše spolnu ulogu i prate reakcije drugih prema njima.
- Poglavlje 10, «Međusobna privlačnost: Od prvih dojmova do bliskih veza»: Uloga kulture se ističe na nekoliko mjesta u ovome poglavlju, uključujući dio o kulturalnim standardima ljepote, kulturalnim razlikama u stereotipu «lijepo je dobro» (Wheeler i Kim, 1997) i kulturalnim razlikama u bliskim odnosima. Raspravljamo i o spolnim razlikama u značaju fizičke privlačnosti za svidanje te u reakcijama na prekid ljubavne veze.
- Poglavlje 11, «Prosocijalno ponašanje: Zašto ljudi pomažu?»: Ovo poglavlje sadrži odjeljak o spolnim razlikama u prosocijalnom ponašanju, uključujući i razmatranje meta analize Eagly i Crowley (1986) i novijeg rada McGuirea (1994). Tu je i odjeljak o kulturalnim razlikama u prosocijalnom ponašanju.
- Poglavlje 12, «Agresija: Zašto nanosimo bol drugima?»: Veliki dio ovog poglavlja posvećen je kulturalnim razlikama u agresivnosti, uključujući raspravu o nedavnim istraživanjima Richarda Nisbetta i Dova Cohena, kao i razlikama u stopi ubojstava u različitim zemljama. Razmatramo i istraživanja spolnih razlika u agresivnosti, kao i učinak nasilne pornografije na poticanje nasilja nad ženama.
- Poglavlje 13, «Predrasude: Kako nastaju i kako ih smanjiti»: Integralni dio svake rasprave o predrasudama jesu i stereotipi o spolnim ulogama. Proširili smo našu raspravu o spolnim stereotipima, uključivši radove Alice Eagly, Kay Deaux i Janet Swim. Pitanja vezana uz vlastite i vanjske grupe te načine smanjivanja predrasuda, također su sastavni dio ovog poglavlja.
- Samostalne cjeline, «Socijalna psihologija na djelu», o

zdravlju, okolišu i pravu: Ove cjeline sadrže brojne dije- love relevantne za različite kulture i spol, kao što je rasprava o istraživanju prijetnje stereotipom Clauda Steela i suradnika, koja uključuje ispitivanje postignuća pripadnika manjinskih grupa te muškaraca nasuprot ženama. Uključili smo i raspravu o kulturalnim razlikama u socijalnoj podršci i ličnosti tipa A, novija razmatranja odnosa rasizma i stresa, kao i raspravu o kulturalnim razlikama u percepciji napućenosti i doživljaju skućenosti.

Evolucijski pristup

Posljednjih su godina socijalni psiholozi postali sve više zainteresirani za evolucijski pogled na mnoge vidove socijalnog ponašanja. Ponovo smo se odlučili za integriranje ovog pogleda u dijelove poglavlja u kojima je relevantan, radije nego da ovoj temi posvetimo posebno poglavlje. Zauzeli smo pristup za koji vjerujemo da je uravnotežen, raspravljajući o evolucijskoj psihologiji jednako kao i o njezinim alternativama. Evo primjera mjesta u tekstu na kojima razmatramo evolucijski pristup:

- Poglavlje 4, «Socijalna percepcija: Kako spoznajemo druge ljude»: Razmatramo pitanje jesu li neki izrazi lica univerzalni, uključujući Darwinovo mišljenje da jesu.
- Poglavlje 10, «Međusobna privlačnost: Od prvih dojmova do bliskih veza»: Prikazujemo evolucijsko objašnjenje spolnih razlika u romantičnoj privlačnosti i razlozima zašto se ljudi zaljubljuju.
- Poglavlje 11, «Prosocijalno ponašanje: Zašto ljudi pomažu?»: Evolucijska psihologija je predstavljena kao jedna od temeljnih teorija koje objašnjavaju zašto se ljudi ponašaju prosocijalno. Donosimo dokaze u prilog i protiv ovog tumačenja i uspoređujemo ga s drugim pristupima, kao što je teorija socijalne razmjene.
- Poglavlje 12, «Agresija: Zašto nanosimo bol drugima?»: Uključili smo dio u kojem raspravljamo je li agresija urođena ili naučena, kao i raspravu o evolucijskom objašnjenju agresivnog ponašanja.
- Poglavlje 13, «Predrasude: Kako nastaju i kako ih smanjiti»: Ovo poglavlje sadrži raspravu o istraživanju Davida Bussa o spolnim razlikama u brizi za potomstvo.

Primijenjena strana socijalne psihologije

Jedan od najboljih načina da se izazove zanimanje studenata jest naglasak na značaju materijala koji uče za stvarni život. Od uvodnih opisa situacija iz stvarnoga života kojima započinje svako poglavlje, sve do povijesnih događaja, suvremenih događanja i naših vlastitih života koji su ugrađe-

ni u priču, pripovijedanje je obilježeno stvarnim, poznatim primjerima. Međutim, iako je primjena integralni dio socijalne psihologije, ipak zaslužuje poseban tretman. Uz to što je pregled primijenjenih područja integriran u tekst, odlučili smo se i za dva dodatna načina obrade ove teme.

Pokušajte! Vježbe namijenjene studentima

Razasute unutar četvrtog izdanja nalaze se vježbe Pokušajte! kojima se studenti pozivaju da pojave o kojima uče primijene u svom svakodnevnom životu. Postoje po tri takve vježbe u svakome poglavlju. One uključuju detaljne upute o tome kako pokušati replicirati stvaran socijalno-psihološki eksperiment, kao što je Milgramova (1963) tehnika izgubljenog pisma u poglavlju 11 ili istraživanje Renoa i suradnika (1993) o normama i bacanju otpadaka u drugoj cjelini Socijalna psihologija na djelu, «Socijalna psihologija i okoliš». Druge vježbe Pokušajte! sadrže skale samoprocjene i pozivaju studente da ih ispune kako bi saznali kakvi su njihovi rezultati na tim mjerama. Primjeri uključuju Singelisovu (1994) mjeru zavisnog ili nezavisnog pogleda na sebe u poglavlju 5 i skalu Potrebe za spoznajom u poglavlju 7. Neke druge vježbe su kvizovi koji ilustriraju socijalno-psihološke koncepte, kao što je Kviz rasuđivanja u poglavlju 3, koji ilustrira heuristike u prosuđivanju, a neke su demonstracije koje objašnjavaju kako se određeni koncept može koristiti u svakodnevnom životu studenata, kao što je vježba u poglavlju 9 koja upućuje studente da prekrše norme spolne uloge i zatim opažaju posljedice. Vježbe se razlikuju po obliku i vremenu koje zahtijevaju. Dodatne vježbe Pokušajte! mogu se naći na našoj web-stranici www.prenhall.com/aronson. Vježbe Pokušajte! sigurno izazivaju veliki interes studenata i socijalno-psihološke koncepte čine lakše pamtljivima i privlačnijima.

Socijalna psihologija na djelu – samostalne cjeline

Iza poglavlja 13 slijede tri samostalne cjeline posvećene primijenjenim područjima socijalne psihologije – zdravlju, okolišu i pravu – pod zajedničkim nazivom «Socijalna psihologija na djelu». Možda se pitate zašto se ove cjeline nazivaju drugačije i drugačije su numerirane od ostalih poglavlja. Razlog je taj što su zamišljene kao samostalne jedinice koje bi se mogle postaviti na bilo koje mjesto u tekstu. Iako ponekad u tim cjelinama upućujemo na prethodna numerirana poglavlja, one su, koliko god je to bilo moguće, organizirane kao nezavisne jedinice koje mogu biti relevantne u bilo kojem trenutku tijekom učenja socijalne psihologije.

Razgovarajući s mnogim profesorima koji predaju socijalnu psihologiju, iznenadili smo se koliko različito prikazu-

Primjer rasporeda 1

- I. Uvod u socijalnu psihologiju
 - Poglavlje 1, Uvod
 - Poglavlje 2, Metodologija
- II. Spoznavanje sebe i socijalne okoline
 - Poglavlje 3, Socijalna spoznaja
 - Poglavlje 4, Socijalna percepcija
 - Poglavlje 5, Samoopoimanje
 - Poglavlje 6, Samoopravdavanje
- III. Socijalni utjecaj
 - Poglavlje 7, Stavovi i promjena stava
 - Poglavlje 8, Konformizam
 - Poglavlje 9, Grupni procesi
- IV. Socijalna interakcija
 - Poglavlje 10, Međusobna privlačnost
 - Poglavlje 11, Prosocijalno ponašanje
 - Poglavlje 12, Agresija
 - Poglavlje 13, Predrasude
- V. Socijalna psihologija na djelu
 - Socijalna psihologija na djelu 1, Socijalna psihologija i zdravlje
 - Socijalna psihologija na djelu 2, Socijalna psihologija i okoliš
 - Socijalna psihologija na djelu 3, Socijalna psihologija i pravo

Primjer rasporeda 2

- I. Uvod u socijalnu psihologiju
 - Poglavlje 1, Uvod
 - Poglavlje 2, Metodologija
- II. Socijalna spoznaja
 - Poglavlje 5, Samoopoimanje
 - Poglavlje 3, Socijalna spoznaja
 - Poglavlje 4, Socijalna percepcija
 - Poglavlje 6, Samoopravdavanje
 - Socijalna psihologija na djelu 1, Socijalna psihologija i zdravlje
- III. Socijalni utjecaj
 - Poglavlje 8, Konformizam
 - Poglavlje 7, Stavovi i promjena stava
 - Poglavlje 9, Grupni procesi
 - Socijalna psihologija na djelu 3, Socijalna psihologija i pravo
- IV. Socijalni odnosi
 - Poglavlje 13, Predrasude
 - Poglavlje 12, Agresija
 - Poglavlje 10, Međusobna privlačnost
 - Poglavlje 11, Prosocijalno ponašanje
 - Socijalna psihologija na djelu 2, Socijalna psihologija i okoliš

ju primijenjene teme. Neki vole ta područja dodati na kraju kolegija, nakon što su obradili sve glavne pojmove, teorije i nalaze istraživanja. Ostali ih više vole integrirati u teorijsko gradivo ako su relevantna. Naše primijenjene cjeline zamišljene su tako da ih se može koristiti na oba načina. U stvari, postoji nekoliko načina na koje se može pristupiti poglavljima u našoj knjizi. U okviru su prikazana dva jednostavna rasporeda koje su predavači uspješno koristili prema našoj knjizi. Sigurno postoje i druge mogućnosti. Ove smo prikazali kako bismo ilustrirali fleksibilnost redoslijeda kojim se može pristupiti poglavljima i primijenjenim cjelinama.

Dodaci udžbeniku

Stvarno dobar udžbenik mora nadopunjavati iskustva stečena u predavaonici, podržavajući i proširujući profesoru viziju studentima. *Socijalna psihologija* pruža znatan broj dodatnih sredstava koja mogu obogatiti profesorova izlaganja i produbiti razumijevanje studenata.

Dodaci za predavače

- *Video.* Dostupna je videokaseta s nizom isječaka koji se mogu koristiti za početak predavanja ili za otvaranje rasprave. Neki od njih su isječci iz klasičnih psiholoških fil-

movi. Drugi su iz dokumentarnih filmova koji sjajno ilustriraju socijalno-psihološke procese. U preostalim isječcima svaki od troje autora ovog udžbenika govori o svom području istraživanja. U *Priručniku za predavače* nalaze se smjernice za raspravu o procesima prikazanim u svakom od isječaka, uključujući pitanja za raspravu namijenjena studentima i popis relevantne literature.

- *PowerPoint prezentacije.* PowerPoint prezentacije omogućuju interaktivni oblik prikazivanja pojmova vezanih uz svako poglavlje. PowerPoint dokumenti se mogu pronaći na web-stranici *Socijalne psihologije* www.prenhall.com/aronson ili www.prenhall.com/psychology.
- *Folije u boji.* Folije s grafičkim prikazima i tablicama iz udžbenika također su dostupne na web-stranici *Socijalne psihologije*.
- *Priručnik za predavače.* Elissa Wurf s Lafayette koleđža napisala je Priručnik za predavače koji sadrži mnoštvo ideja za predavanja, savjete za poučavanje, predloženu dodatnu literaturu za studente, prikaze pojedinih poglavljia, zadatke za studentske projekte i domaće zadaće, vježbe Pokušajte!, teme za poticanje kritičkog mišljenja i pitanja za raspravu, kao i vodič za sluzenje izvorima iz drugih medija.
- *Banka testova.* Svako od 2000 pitanja u ovoj banci testova, koju je sastavila Elissa Wurf s Lafayette koleđža, označeno je stranicom na koju se odnosi u udžbeniku

i svrstano u kategoriju prema području i razini znanja. Banka je također dostupna korisnicima u Windows i Macintosh kompjutorskom formatu.

- *Prentice Hall Test Manager.* Jedan od najtraženijih softverskih programa za konstruiranje testova dostupan je u Windows i Macintosh kompjutorskom formatu, a sadrži upute za ocjenjivanje, mogućnost testiranja putem mreže i mnoga pomagala za pomoć predavačima u uređivanju i kreiranju testova.
- *Organizacija virtualne nastave.* Za profesore koji su zainteresirani za upotrebu Interneta i organizaciju nastave putem elektronske mreže, Prentice Hall nudi potpuno prilagodljive virtualne kolegije na WebCT-u, BlackBoardu i Course Compassu kao dodatak ovom udžbeniku. Kako biste saznali više o tome, javite se svom lokalnom predstavniku izdavačke kuće Prentice Hall ili posjetite stranicu www.prenhall.com/demo.

Dodaci za studente

- *Vodič za učenje.* Studentski vodič za učenje napisala je Kathy Demitrakis iz instituta Albuquerque Technical Vocational, a sadrži pregled pojedinih poglavlja, ciljeve učenja, pitanja za provjeru znanja, ključne pojmove i praktične zadatke za primjenu.
- *Prateća web-stranica.* Web stranica www.prenhall.com/aronson, koju uređuje Bryan Gibson iz Central Michigan Universityja, sadrži dodatne vježbe Pokušajte!, prati suvremene događaje koji su relevantni za socijalno-psihološkijske pojmove, nudi praktične zadatke vezane uz svako poglavlje, PowerPoint prezentacije koje je moguće kopirati i adrese drugih zanimljivih stranica.
- *Psychology is Social.* Zbirka tekstova *Psychology is Social: Readings and Conversations in Social Psychology*, čiji je urednik Edward Krupat s Massachusetts College of Pharmacy and Allied Health Sciences, u svom četvrtom izdanju izlaže studente širokom spektru istraživanja i mišljenja, sadržavajući članke i intervju s najpriznatijim socijalnim psiholozima. Tekstovi, koji su uređeni tako da studentima budu što je više moguće razumljivi, kreću se u rasponu od novijih do klasičnih, od popularizacijskih do stručnih, od opisa samostalnih istraživanja do preglednih članaka, i omogućuju nam da zavirimo u umove mislilaca koji su oblikovali ključna područja istraživanja u socijalnoj psihologiji.

Zahvale

Elliotu Aronsonu je osobito drago što na svesrdnoj pomoći može zahvaliti svojoj najboljoj prijateljici (koja je ujedno i njegova supruga), Veri Aronson. Vera je, kao i obično, bila veliki izvor inspiracije njegovim idejama i prvi slušatelj i do-

branamjerni kritičar mnogih njegovih nedorađenih tumačenja, pomažući mu da ih oblikuje u pomnije i razboritije analize. Također bi se želio zahvaliti svome sinu Jushuai Aronsonu, sjajnom mladom socijalnom psihologu, na mnogim poticajnim razgovorima koji su uvelike pridonijeli konačnoj verziji ove knjige. Hvala i Lindi Tropp na značajnoj pomoći u istraživanju specifičnih podataka za ovo, četvrto izdanje.

Tim Wilson bi se želio zahvaliti svom mentoru, Richardu E. Nisbettu, koji je podržavao njegov interes za područje i pokazao mu povezanost socijalne psihologije i svakodnevnog života. Zahvaljuje i svojim studentima, Sari Algoe, Davidu Centerbaru, Elizabeth Dunn, Debby Kermer, Jaime Kurtz, Jay Meyers i Thaliji Wheatley, koji su mu pomogli da ostane uravnoteženi profesor – istraživač, ali i nastavnik i autor udžbenika. Zahvaljuje svojim roditeljima, Elizabeth i Geoffreju Wilson, za njihovu sveukupnu podršku. No najviše je zahvalan svojoj supruzi, Deirdre Smith, i svojoj djeci, Christopheru i Leigh, na njihovoj ljubavi, strpljenju i razumijevanju, čak i kada su bili kasni noćni sati a kompjutor je još uvijek bio upaljen.

Robin Akert bi se željela zahvaliti svojim studentima i kolegama na Wellesley Collegeu za njihovu podršku i ohrabivanje. Naročito je zahvalna Patriciji Berman, Jonathanu Cheeku, Regan Bernhard i Alison Bibbins. Njihovi savjeti, komentari i smisao za humor bili su joj dragocjeni. Duboko je zahvalna svojoj obitelji, Michaeli i Wayneu Akert i Lindi i Jerryju Wuichet. Njihov neiscrpan entuzijizam i bezgranična podrška održali su je na ovom projektu kao i na svima drugima ranije. Još jednom se zahvaljuje C. Issak na autorskoj inspiraciji. Naposljetku, nema riječi kojima bi mogla izraziti svoju zahvalnost i zaduženost Daneu Archeru, svom mentoru, kolegi i prijatelju, koji joj je otvorio vrata u svijet socijalne psihologije i koji je od tada vodi kroz njega.

Ni jedna knjiga se ne može napisati i objaviti bez pomoći mnogih ljudi koji su surađivali s autorima iza scene, pa ni naša knjiga nije iznimka. Željeli bismo zahvaliti mnogim kolegama koji su čitali jedno ili više poglavlja ovog i ranijih izdanja ove knjige.

Recenzenti četvrtog izdanja

John Bargh, New York University
 Ellen S. Berscheid, University of Minnesota
 Jeff Bryson, San Diego State University
 Brad Bushman, Iowa State University
 Russell Geen, University of Missouri
 Elaine Hatfield, University of Hawaii, Manoa
 Alan Lambert, Washington University, St. Louis
 Allen R. McConnell, Michigan State University
 Lee D. Ross, Stanford University
 Alex Rothman, University of Minnesota
 Delia Saenz, Arizona State University
 Brad Sagarin, Northern Illinois University
 Norbert Schwartz, University of Michigan
 Jonell Strough, West Virginia University

Scott Tindale, Loyola University of Chicago
 Paul Windschitl, University of Iowa
 Gwen Wittenbaum, Michigan State University

Recenzenti prethodnih izdanja

Jeffrey B. Adams, Saint Michael's College
 John R. Aiello, Rutgers University
 Charles A. Alexander, Rock Valley College
 Art Aron, State University of New York, Stony Brook
 Joan W. Baily, New Jersey City University
 Norma Baker, Belmont University
 William A. Barnard, University of Northern Colorado
 Gordon Bear, Ramapo College
 Susan E. Beers, Sweet Briar College
 Leonard Berkowitz, University of Wisconsin—Madison
 Thomas Blass, University of Maryland
 C. George Boeree, Shippensburg University
 Lisa M. Bohon, California State University, Sacramento
 Peter J. Brady, Clark State Community College
 Kelly A. Brennan, University of Texas, Austin
 Richard W. Brislin, East-West Center of the University of
 Hawaii
 Thomas P. Cafferty, University of South Carolina, Columbia
 Melissa A. Cahoon, Wright State University
 Frank Calabrese, Community College of Philadelphia
 Michael Caruso, University of Toledo
 Nicholas Christenfeld, University of California, San Diego
 Margaret S. Clark, Carnegie Mellon University
 Susan D. Clayton, Allegheny College
 Brian M. Cohen, University of Texas, San Antonio
 Jack Cohen, Camden County College
 Eric Cooley, Western Oregon State University
 Steven G. Cole, Texas Christian University
 Eric J. Cooley, Western Oregon State College
 Diana Cordova, Yale University
 Jack Croxton, State University of New York, Fredonia
 Keith E. Davis, University of South Carolina, Columbia
 Reviewers of the Fourth Edition Dorothee Dietrich, Hamli-
 ne University
 Susann Doyle, Gainesville College
 Steve Duck, University of Iowa
 Karen G. Duffy, State University of New York, Geneseo
 Valerie Eastman, Drury College
 Tami Eggleston, McKendree College
 Steve L. Ellyson, Youngstown State University
 Alan Feingold, Yale University
 Phil Finney, Southeast Missouri State University

Susan Fiske, University of Massachusetts
 Robin Franck, Southwestern College
 William Rick Fry, Youngstown State University
 Frederick X. Gibbons, Iowa State University
 Cynthia Gilliland, Louisiana State University
 Genaro Gonzalez, University of Texas
 Beverly Gray, Youngstown State University
 Gordon Hammerle, Adrian College
 Judith Harackiewicz, University of Wisconsin—Madison
 Vicki S. Helgeson, Carnegie Mellon University
 Joyce Hemphill, Cazenovia College
 Tracy B. Henley, Mississippi State University
 Ed Hirt, Indiana University
 David E. Hyatt, University of Wisconsin—Oshkosh
 Marita Inglehart, University of Michigan
 Carl Kallgren, Behrend College, Pennsylvania State Univer-
 sity, Erie
 Bill Klein, Colby College
 James D. Johnson, University of North Carolina, Wilmington
 Lee Jussim, Rutgers University
 Fredrick Koenig, Tulane University
 Alan J. Lambert, Washington University
 Emmett Lampkin, Kirkwood Community College
 Patricia Laser, Bucks County Community College
 G. Daniel Lassiter, Ohio University
 John Malarkey, Wilmington College
 Andrew Manion, St. Mary's University of Minnesota
 Joann M. Montepare, Tufts University
 Richard Moreland, University of Pittsburgh
 Carrie Nance, Stetson University
 Todd D. Nelson, Michigan State University
 Elaine Nocks, Furman University
 Cheri Parks, Colorado Christian University
 David Peterson, Mount Senario College
 W. Gerrod Parrott, Georgetown University
 M. Susan Rowley, Champlain College
 Connie Schick, Bloomsburg University
 Janice Steil, Adelphi University
 Richard C. Sherman, Miami University of Ohio
 Randolph A. Smith, Ouachita Baptist University
 Linda Solomon, Marymount Manhattan College
 Jakob Steinberg, Fairleigh Dickinson University
 T. Gale Thompson, Bethany College
 David Trafimow, New Mexico State University
 Gary L. Wells, Iowa State University
 Paul L. Wienir, Western Michigan University
 Kipling D. Williams, University of Toledo
 Mike Witmer, Skagit Valley College
 William H. Zachry, University of Tennessee, Martin

Također zahvaljujemo stručnom uredničkom osoblju Prentice Halla na njihovoj stručnosti i profesionalizmu. Konačno, zahvaljujemo Mary Falcon, bez koje nikada ne bismo ni započeli ovaj projekt.

Hvala vam što ste nas pozvali u svoje predavaonice. Svi vaši prijedlozi i sugestije su dobrodošli i bit će nam drago čuti vaše komentare o ovoj knjizi.

Elliot Aronson
elliott@cats.ucsc.edu

Tim Wilson
tdw@virginia.edu

Robin Akert
rakert@wellesley.edu

